

hansebyerne, hvor også bøger som Lübecks *Niederstadtbuch*, Rostocks *liber recognitorum*, samt Stralsunds *liber debitorum* og *liber memorialis* rummer dansk stof. Selve udgaven er pletfri, mens man kunne overveje om udvalgsprincipperne er lige så skudsikre: Fuldstændighed inden for de definerede grænser må være målet, og når man ser, at udgaven søger at inkludere *alle* tekster med blot indirekte relation til Danmark, spørger man sig, om dette virkelig er muligt her i slutningen af 1300-tallet – specielt hvad angår de udenlandske omtaler af skånesild.

Men der er i al fald grund til at glæde sig over alt, som er med. Netop Skånemarkedet og dets sild spiller en ikke ubetydelig rolle i bindet. Der er breve, hvor bl.a. Amsterdammernes rolle på markedet dokumenteres, og hvori det forbydes Kampens skomagere og skræddere at holde kro i byens boder på markedet. Der er også et brev fra Dordrecht, som omhandler en borger, der uberettiget havde tiltaget sig denne bys fogedi i Skåne og derfor som straf blev dømt til at drage på pilgrimsfærd til Santiago di Compostella. Og den omhyggelige dokumentation af skånesild sikrer, at vi kan følge en last på vej ind i Southhamptons havn.

Med hensyn til statspolitikken afspejles dronning Margrethes nordiske herredømme bl.a. i et brev af 1389, der nøje fastlægger en skatteudskrivning i Sverige, og en god del af bindet belyser i det hele taget dronningens strid med mecklenburgerne, ligesom problemerne med fetaljebrødrenes sørøverier viser sig.

Skånemarkeder og statspolitik er imidlertid – naturligvis – kun to af mange problemstillinger, som nyudgivelsen giver stof til belysning af. I alle former for undersøgelser vil de vanlige gode navne- og stedregistre være en god hjælp.

Bjørn Poulsen

NYERE TID

HARALD WINGE (red): Lokalsamfund og øvrighet i Norden ca. 1550-1750. Norsk lokalhistorisk institutt. Oslo 1992, 214 s.

I august 1991 blev det 7. nordiske seminar for lokalhistorikere afholdt på Gran i Hadeland i Norge. Mødet var arrangeret af Norsk lokalhistorisk institutt, hvis leder Harald Winge også har stået for redaktionen og udgivelsen af rapporterne fra seminaret.

Magtstatens udvikling i Norden i perioden 1550-1750 har siden det nordiske historikermøde i Odense i 1984 været ivrigt debatteret og behandlet i den historiske litteratur. Hovedemnet for dette seminar var et specielt aspekt af magtstatens udvikling nemlig den civiliserings- eller disciplineringsproces som både individer og lokalsamfund oplevede i denne periode. Deltagerne skulle belyse problemet ud fra et lokalt synspunkt og skulle konkret tage stilling til spørgsmålet: Hvilke konsekvenser fik myndighedernes øgede indblanding og krav, og hvilke reaktioner skabte denne udvikling?

Indlæggene på seminaret koncentrerede sig om to hovedaspekter: 1) Udbygningen af det offentlige retsvæsen og 2) de øgede økonomiske krav og offentlige byrder.

Resultatet af seminaret blev en række meget læseværdige artikler, som samler og opsummerer den nyeste forskning på området der ellers kan være vanskelig tilgængelig, hvilket jo især gælder den finsksprogede litteratur.

Johan Söderberg, Ulla Heino, Jørgen Mikkelsen og Hilde Sandvik giver i deres indlæg et meget nyttigt overblik over udbygningen af retsvæsenet i perioden i hvert af de nordiske lande, og Øystein Rian, Claus Rafner, Kimmo Katajala og Jan Lindegren har leveret tilsvarende bidrag om skatter og øvrige byrder på bondestanden.

Dog er det det lidt ærgerligt, at intet af indlæggene med undtagelse af Jan Lindegrens anlægger et nordisk komparativt syn på problemerne, men udelukkende gengiver de nationale aspekter. Til gengæld synes den efterfølgende diskussion (hvorfra enkelte indlæg er gengivet i bogen) på en meget frugtbar måde at vise, hvor forskellig udviklingen var i de enkelte lande, og samtidig hvor mange lighedspunkter der var. Mon dog ikke tiden snart er moden til en nordisk syntese om disse væsentlige emner?

Karl-Erik Frandsen

GEORGE F. TYSON & ARNOLD R. HIGHFIELD (eds.): *The Danish West Indian Slave Trade. Virgin Islands Perspectives*. Antilles Press, St. Croix, 1994. 87 s.

ARNOLD R. HIGHFIELD & GEORGE F. TYSON: *Slavery in the Danish West Indies. A Bibliography*. Antilles Press, St. Croix, 1994. 96 s.

GEORGE F. TYSON & ARNOLD R. HIGHFIELD (eds.): *The Kamina Folk. Slavery and Slave Life in the Danish West Indies*. Antilles Press, St. Croix, 1994. 246 s.

Mellem 1672 og 1848 havde man slaver i Dansk Vestindien, og godt 100.000 afrikanere blev bragt over Atlanten for at arbejde der. Langt de fleste havnede på plantagerne på St. Croix. Karakteristisk for de danske øer var, at slavebefolkningen aldrig blev i stand til et reproducere sig selv, men måtte til stadighed suppleres med tilførsler af nye sorte.

Naturligt nok interesserer både læg og lærd sig for slaveriet, og det aktive historikermiljø omkring professor Arnold R. Highfield på St. Croix har netop publiceret hele tre bøger derom.

The Danish West Indian Slave Trade indeholder fem af de papers, som blev præsenteret på det jubilæumssymposium, man arrangerede i 1992 om den danske slavehandel og dens ophævelse. I bogen giver Colin Palmer (North Carolina) en meget generel introduktion til hele den transatlantiske slavehandel. Der er heldigvis langt mere at hente i Highfields egen glimrende oversigt over den danske slavehandel, både tværs over Atlanten og i Caribien; han bygger kompetent og velorienteret på hele den foreliggende litteratur.

De tre øvrige bidrag er mere detaljerede studier. Svend Holsøe (Delaware) fremlægger sine foreløbige resultater vedrørende slavernes afrikanske oprindelse og placering på plantagerne på St. Croix: en lille gruppe på otte slaver, som i 1780 kom fra Christiansborg i Guinea til plantagen John's Rest (nu kendt som Whim), hvor deres videre skæbne kan følges gennem inventarier og skattelister. Siden denne beskedne begyndelse har Holsøe arbejdet videre med emnet og har efterhånden kunnet følge langt flere slaver fra deres hjem i Afrika til en bestemt plantage i Dansk Vestindien. Hermed imødekommes et udtalt ønske fra øernes